

SOCIOLOGIE / SOCIOLOGY

ASPECTE ISTORICE ȘI SOCIO-POLITICE ALE STRATIFICĂRII SOCIETĂȚII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

*Victor MOCANU, dr. în sociologie,
Institutul de Cercetări Juridice și Politice, AȘM
Andrei DUMBRĂVEANU, dr. în sociologie,
Institutul de Cercetări Juridice și Politice, AȘM*

Lucrarea de față este consacrată analizei tendințelor recente de stratificare a societății în Republica Moldova după două decenii de la proclamarea independenței, stat care își declară asumarea valorilor democratice, promovarea libertăților economice, politice, de creație științifică, culturală, a drepturilor omului conform prevederilor programistice ale Uniunii Europene. Transformările socio-economice și politice au condus la formarea a noi grupuri/straturi sociale, noi structuri profesionale și au modificat structura societății în ansamblu. Cercetarea a demonstrat, că în Republica Moldova nu există o relație clară între educație, ocupație, venituri, proprietate, mod și stil de viață etc., care facilitează identificarea claselor sociale. Noile grupuri/straturi sociale apar nu în baza principiilor clasice de stratificare, ci au la temelie particularități specifice naționale, legate de procesele de privatizare, de formarea economiei și relațiilor de piață.

Cuvinte cheie: *clasă socială, categorii sociale, structură socială, stratificare socială, educație, ocupație, statut social, mod și stil de viață.*

Introducere. Procesele de constituire și evoluție istorică ale formațiunilor umane, ierarhizarea populației în categorii sub formă de straturi și de clase au constituit mari provocări pentru teoreticienii stratificării sociale. În lucrările fundamentale ale sociologilor K. Marx, M. Weber, P. Sorokin, A. Giddens sunt expuse principiile interacțiunilor sociale, sunt elucidate mecanismele, instrumentele și factorii reliefați ce condiționează formarea grupurilor, a categoriilor de oameni și ierarhizarea lor. Aici sunt expuse criteriile ce stau la baza divizării societății: proprietate, stare economică, venit, ocupație, instruire, nivel de cultură, putere politică, prestigiu social. Aceste criterii definitorii se formează în timp.

Cercetarea formării structurilor, a straturilor și a mobilității sociale este un proces complex, intra și transdisciplinar, care se axează pe științele sociologice, antropologice, economice, culturologice și ecologice.

Conținutul de bază- Aspectele istorice ale stratificării sociale în Republica Moldova. Studiarea formării straturilor sociale pornește de la ideea, că actualele procese de stratificare socială își iau începuturile în sec. XIX, când se puneau bazele societății moderne în România. Populația Moldovei era rurală și se constituia din câteva straturi

HISTORICAL AND SOCIO-POLITICAL ASPECTS OF THE STRATIFICATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA'S SOCIETY

*Victor MOCANU, PhD in sociology,
Institute of Juridical and Political Studies, ASM
Andrei DUMBRĂVEANU, PhD in sociology,
Institute of Juridical and Political Studies, ASM*

This paper represents a collection of studies on the formation processes of new social structures, trends stratification of society in Moldova after two decades of independence, on assuming democratic values, on promoting economic, political, scientific and cultural freedom, as well as the human rights according to the EU programs. Socio-economic and political transformations have led to the formation of new social groups/strata, new professional structures and have modified the social structure as a whole. The survey has proved that in the Republic of Moldova does not exist a clear relation between education, occupation, income, property, lifestyle etc, which facilitates the identification of social classes. New social groups/strata appear not on the base of classical principles of stratification, but have specific national features, related with the privatization process, formation of the economy and market relations.

Key words: *social class, social categories, social structure, social stratification, education, occupation, social status, lifestyle.*

JEL classification: *I24, I25, I30, J17, J18*

Introduction. Processes of formation and historical evolution of human formations, population ranking by categories as strata and classes, these were the biggest challenges for theorists of social stratification. The fundamental work of sociologists K. Marx, M. Weber, P. Sorokin, A. Giddens exposed principles of social interaction and elucidated mechanisms, tools and relief factors which condition the formation of groups, categories of people and their hierarchy. Here are presented the criteria underlying the division of society: property, economic status, income, occupation, level of education, political power, and social prestige. These defining criteria form themselves in time.

The research of the structure forming, of layers and social mobility is a complex process, inter and trans-disciplinary, that focuses on sociological, anthropological, economic, cultural and ecologic science.

The basical content. Historical aspects of social stratification in Moldova. The study of formation of the social layers assumes that current social stratification processes take their origins at the beginning of the XIX century, when there was the event of laying the foundation of the modern society in Romania. Moldova's

sociale: 1) stratul superior: elita militară, marii boieri; 2) stratul de mijloc: boiernașii, târgoveții, clerul, meșteșugarii, dascălii, răzeșii, mazilii, scutelnicii sau ruțașii; 3) stratul inferior: țărani clăcași dependenți de boieri, majoritari în mediul rural, țiganii robi etc.

Prin politica sa economică, Imperiul Rus a modificat structura elitei economice, a marii boierimi. Timp de un secol, numărul boierilor de viță, ce reprezentau conducerea națională a Moldovei, s-a micșorat de patru ori. Către anul 1917, structura socială în Basarabia era formată din:

1) oameni foarte bogați (mari latifundiași, boieri, negustori) – 0,001%;

2) oameni bogați (latifundiași, negustori, industriași) – 0,50%;

3) oameni mai puțin bogați, care nu duceau lipsuri (proprietari de moșii, negustori, slujbași, fabricanți) – 0,8%;

4) oameni care își asigurau un trai decent, aveau acces la învățătură (răzeși, mazili, funcționari ai statului) – 35%;

5) oameni care duceau lipsuri, afectați de sărăcie, cu acces limitat la învățătură – 42%;

6) oameni care duceau permanent lipsuri, erau supuși unei subnutriții cronice și nu aveau acces la învățătură – 22%.

Stratul decisiv în formarea societății moderne în Basarabia era constituit din mica burghezie și oamenii mijlocași din spațiul rural (răzeșii, mazilii, ruțașii și o mică parte dintre țărani clăcași, care au fost împrăștiți în urma reformei agrare din 1868).

După unirea Basarabiei cu România la 1918, s-a produs integrarea acestui ținut într-un spațiu cultural, istoric și spiritual comun. În noua provincie românească au demarat procesele de instruire și formare a unei noi generații de oameni școliți în limba maternă, la izvoarele de cultură română. Basarabienii s-au încadrat fără dificultăți în politică, în sistemele de învățământ școlar, liceal și universitar, în viața spirituală a bisericii ortodoxe din România. Într-o perioadă relativ scurtă, de 22 de ani, s-a produs un salt enorm de trecere din sistemul colonial de asimilare rusească la standardele și valorile naționale românești, care corespundeau normelor europene de civilizație. Acest proces a asigurat penetrarea straturilor sociale, creșterea mobilității sociale și formarea elitei intelectuale naționale.

Tendențele stratificării politice. Odată cu formarea Republicii Moldova ca stat nou suveran și independent, s-a declanșat procesul de constituire a unei noi elite politice, posttotalitare, postautoritare de partid. Acest proces, însă, se caracterizează ca unul destul de complex și contradictoriu.

În primul rând, recrutarea elitei în Republica Moldova are un caracter mixt, îmbinând particularitățile sistemului de ghildă și ale celui antreprenorial. Primul presupune accesul la putere al funcționarilor de partid, iar cel de-al doilea – al oamenilor de afaceri. Aceasta determină faptul, că conducătorii țării sunt oameni bogați, iar săracii lipsesc la putere, eea ce, printre altele, constituie un indiciu al imaturității instituțiilor societății civile, care nu pot controla politicienii, nu pot „aduce” reprezentanții săi la putere.

Profilul social al elitei autohtone este destul de controversat. În acest context, atestăm existența unor discrepanțe între profilul social real al elitei autohtone și

population was rural and consisted of several layers: 1) the upper: military elite, the big landowners, 2) the middle layer: squires, merchants, clergy, artisans, teachers, yeomen, dignitaries; 3) the lower layer: peasants dependent on boyars, the majority in rural areas and gypsy slaves, etc.

Through its economic policy, the Russian Empire changed the structure of the economic elite, of the high aristocracy. During a century the boyar number, representing the national leadership of Moldova, has decreased fourfold. By the year 1917, Bessarabia social structure consisted of:

1) very rich people (large landowners, landowners, merchants) – 0.001%;

2) rich people (landowners, merchants, industrialists) – 0.50%;

3) less wealthy people (owners of estates, merchants, servants, manufacturers) – 0.8%;

4) people who made a decent living, had access to education (yeomen, dignitaries, state officials) – 35%;

5) people affected by poverty, limited access to education – 42%;

6) people being subjected to chronic malnutrition and had no access to education – 22%.

The decisive layer in shaping the modern society in Bessarabia consisted of the petty bourgeoisie and middle class people of the rural areas (freeholders, dignitaries and a small part of prosperous peasants were given land after land reform of 1868).

After the unification of Bessarabia with Romania in 1918 there was an integration of this region culturally, historically and spiritually together. In the new Romanian province it started the training of a new generation of people educated in their mother language and by the Romanian culture. Bessarabia got involved smoothly in politics, educational system: general school education, and high schools and university, in the spiritual life of the Orthodox Church in Romania. In a relatively short period of 22 years it registered a huge leap on the path of transition from the Russian colonial assimilation system to the Romanian national standards and values, which corresponded to the European standards of civilization. This process ensured the breaking of social strata, increasing social mobility and the formation of national intellectual elite.

Trends of the political stratification. With the formation of the Republic of Moldova as a sovereign and independent state, it began the formation of a new political elite, post-totalitarian, post-authoritarian party. However, this process is characterized as a rather complex and contradictory.

Firstly, the elite recruitment in Moldova has a mixed character, combining features of the guild system and the enterprise. The first is about gaining access to power using party officials, and the second – by using a business. This determines that the country's rulers are rich people and poor people lacking in power. Which, among other things, is a sign of immaturity of the society's civil institutions, that cannot control politicians

doleanțele populației privind componența legislativului. Unele caracteristici ale parlamentarilor (cum ar fi, de exemplu, subreprezentarea în Parlament a specialiștilor în agricultură, educație, tehnică) nu corespund pe deplin exigențelor economiei țării și imperativelor democratice în general (cota redusă a femeilor deputați). Totuși, elita politică actuală a reușit să însușească unii indici mai performanți, în comparație cu guvernarea precedentă, înregistrând unele tendințe pozitive.

Astfel, în comparație cu legislatura a XV-a (Parlamentul ales la 25 februarie 2001), elita politică, reprezentată prin deputații legislativului actual, a devenit mai tânără (cota deputaților de vârstă de până la 45 de ani a crescut de la 12,9% în anul 2001 până la 44,6% în prezent), mai feminizată (cota femeilor deputați a crescut de la 9,9% în anul 2001 până la 19,8% în prezent) și chiar mai profesionistă (cota deputaților cu experiență de legiuitor a crescut de la 34,7% în anul 2001 până la 64,3% în prezent – aproape de două ori).

În pofida faptului, că elita politică din Republica Moldova devine mai tânără, mai feminizată și chiar mai profesionistă, totuși ea rămâne a fi destul de închisă și corporatistă, dominată de interese înguste de grup. Ea reprezintă o structură destul de contradictorie: pe de o parte, are o imagine destul de favorabilă și progresistă, însă, la moment, se caracterizează printr-o funcționalitate și eficiență redusă. De asemenea, o problemă a procesului de recrutare a elitei politice autohtone rămâne necorespunderea procedurii de selecție a cadrelor guvernamentale cu principiul meritocrației. Sperăm că, în viitor, atât profilul social al guvernanților, cât și acțiunile lor vor corespunde mai mult nevoilor societății.

În al doilea rând, lipsește unitatea politică între participanții la procesul social, drept rezultat al înțelegerii diferite a scopurilor dezvoltării naționale, cultura consensului, tendința spre înțelegere în realizarea transformărilor democratice.

În al treilea rând, procesul politic se dezvoltă insuficient, structura lui este amorfă, scopurile actorilor politici în lupta lor nu sunt concretizate („Suntem pentru acei ce sunt la putere sau care câștigă astăzi”). Or, aceasta conduce spre lipsa unui dialog organizat între putere și opoziție, putere și societate. Opoziția tinde să se manifeste diferit de oponenții săi politici, dar ca o mișcare protestatară radicală.

În al patrulea rând, eficiența foarte scăzută a activității instituțiilor societății civile nu permite desconcentrarea puterii centrului, adică scăderea influenței dominante în dirijarea elitei politice și a reprezentanților birocrăției sale, care controlează resursele principale ale statului.

În al cincilea rând, în Republica Moldova, din păcate, nu este lichidată practica „raporturilor politice clientelare”, iar aceasta înseamnă că grupurile sociale apropiate (care intră) de Președinție, Parlament, Guvern concentrează în mâinile sale principalele împuterniciri de conducere, obțin posibilități speciale de utilizare meschină a puterii. Condițiile de realizare a puterii elitelor locale, la nivel regional, sunt destul de limitate.

În al șaselea rând, cooperarea reciprocă în realizarea politicii interne și externe se destabilizează deseori, ceea ce

and cannot “bring” their representatives in power.

The social profile of the local elite is quite controversial. In this context, we wish to reveal discrepancies between the actual social profile of the local elite and the wishes of the population on the composition of the legislature. Some features of MPs (such as, for example, underrepresentation in the Parliament of specialists in agriculture, education, technology) does not fully meet the requirements of the national economy and democratic imperatives in general (low share of women in parliament). However, the current political elite managed to earn certain more performing indices in comparison to the previous government.

Therefore, compared with the XV legislature (the Parliament elected on February 25, 2001), the political elite represented by current legislature was younger (MPs share of up to 45 years old increased from 12.9% in 2001 to 44.6% currently), more feminized (share of women in parliament increased from 9.9% in 2001 to 19.8% today) and even more professional (MEPs share legislative experience increased from 34.7% in 2001 to 64.3% today – almost twice).

Even so, despite the fact that the Moldovan political elite is younger, feminized and professional it remains quite dark and corporate dominated by narrow interest groups. It is a structure quite contradictory: on the one hand, it has a very positive and progressive image, but at present it is characterized by a reduced functionality and efficiency. Also a recruitment issue of the local political elite remains the mismatch of government personnel selection procedure on principles of meritocracy. We hope that in the future the social profile of the government and their actions would meet more needs of society.

Secondly, there is no political unity among the participants in the social process as a result of different understanding of national development goals, lack of cultural consensus and the lack of mutual understanding when dealing with democratic transformation.

Thirdly, the political process is insufficiently developed; its structure is amorphous, the goals of political actors are unclear. (“We support for those who are in power or who wins today”). Thus, this leads to the disappearance of organized dialogue between the government and opposition, power and society. The opposition tends to manifest differently from its political opponents, but merely as a radical protest movement.

Fourth, the very low efficiency of the institutions of civil society does not allows the deconcentration of the central power. There is a decrease of the dominant influence in directing the political elite and representatives of its bureaucracy, which controls the main state resources.

Fifth, in the Republic of Moldova, unfortunately, the practice of “clientele’s political relations” has not disappeared and this means that the close social groups (entering) the Presidency, Parliament, Government concentrate in their hands the main empowerments and

are un impact negativ asupra progresului social în ansamblu.

În timpul oricărui proces istorico-social important, îndeosebi în perioadele de tranziție, apar și se dezvoltă forme noi de participare politică a grupurilor sociale noi în politică. Datorită diversității condițiilor și factorilor variabili ce determină politica statului și a societății, structura socială se reorganizează, se stratifică, modificându-și funcțiile sale, perfecționând multiplele practici sociale.

Structura socială în mediul rural. Către anul 1940, în mediul rural din Basarabia se constată o structură socială de clasă tradițională: moșierii și alți mari proprietari funciari, țărâniea și intelectualitatea. Moșierii și alți mari proprietari funciari și-au pierdut importanța social-politică ca urmare a reformei agrare din 1921. Țărâniea predomină detașat numeric structura socială a satului.

Încă în anii 30 ai secolului trecut, țărâniea a cunoscut un proces de stratificare. Astfel, în satul moldovenesc s-a constituit o pătură importantă a micilor proprietari agricoli și alta mai mică – a lucrătorilor (muncitorilor) agricoli. Gospodăriile țărănești obțineau venituri relative mici, aveau un caracter mai degrabă natural decât comercial. Totuși, ele reușeau să asigure populației rurale un anumit nivel de viață într-o perioadă de criză, cum a fost perioada anilor 1930-1940.

Introducerea forțată a sistemului socialist de tip sovietic în anii 40-50 ai sec. XX a condus la destructurarea structurii sociale existente în mediul rural prin lichidarea țărânimii ca element al structurii sociale de bază a comunităților rurale. Noțiunile ”țaran”, ”țărânie” și altele asemănătoare s-au păstrat pe întreaga perioadă sovietică, acestea, însă, nu mai corespundeau conținutului semantic al cuvântului. În urma unor acțiuni politice violente, de presiuni sociale și economice, regimul sovietic a reușit să creeze o nouă structură socială a mediului rural. Structura socială în mediul rural, către anul 1990, este formată din următoarele grupuri sociale: (1) *Aparatul administrativ*, reprezentat de conducătorii de întreprinderi și organizații și conducătorii subdiviziunilor acestora, precum și de funcționarii de partid, sindicali și de komsomol, care constituie circa 5,6% din totalul persoanelor economic active și domină mediul rural autohton; (2) *Muncitorii agricoli și colhoznicii salariați* reprezintă circa 68% din totalul persoanelor economic active din mediul rural; (3) *Salariații neagricoli*, reprezentați de salariați în diverse domenii neagricole, constituie 12% din totalul persoanelor economic active din mediul rural; (4) *Intelectualitatea*, reprezentată de angajații în învățământul public, sănătate, artă, cultură și știință, cu o pondere de 14,2% din totalul persoanelor economic active din mediul rural.

În anii 1990-2000, în rezultatul împrăștiării cu pământ a tuturor muncitorilor agricoli din întreprinderile de stat, a colhoznicilor și, într-o măsură mai mică, a altor categorii de populație rurală, a devenit posibilă reconstituirea sectorului de gospodărie țărănești de tip familial. Conform datelor preliminare ale Recensământului General Agricol realizat în anul 2011, în Republica Moldova sunt înregistrate aproximativ 898 mii de exploatații agricole de tip familial (gospodărie țărănești, întreprinderi individuale, gospodărie casnice ale populației etc.). Sectorul gospodăriilor țărănești

get special opportunities by misusing the power. The conditions for local elites at the regional level to get to power are quite limited. As indicated the last People's Assembly elections in Gagauzia, the party influence at the local level decreases and charismatic leaders come to power, using capital and material (2/3 of the members of the Popular Assembly of Gagauzia were elected as independent candidates).

Sixth, mutual cooperation in achieving domestic and foreign policy often destabilizes, which has a negative impact on overall social progress.

During any important social historical process, especially during periods of transition, appear and develop new forms of political participation in politics of new social groups. Due to the diversity of conditions and variable factors that determine state policy and society, the social structure is reorganized; it stratifies and alters its function, improving many social practices.

The rural social structure. Towards 1940, in the Bessarabia rural social structure there was a traditional class: landowners and other major landowners, peasants and intellectuals. Landowners and other major landowners lost their socio-political importance as a result of the agrarian reform of 1921. The peasantry numerically dominated the social structure of the village.

Even from the 30's of last century the peasantry experienced a process of stratification. Thus, in the Moldovan village appeared an social class of smallholder farmers and a smaller one of workers (farmers). Relatively small farms earned a low income and had a more natural rather than commercial character. However, they managed to provide a certain living standard for the rural population on a time of crisis, like in the years 1930-1940.

The forced introduction of the Soviet-style socialist system in 40-50 years of XX century led to the dismantlement of the existing social structure in rural areas by closing the peasantry as the basic element of the social fabric of rural communities. Terms like “peasant”, “peasantry” have been preserved throughout the Soviet period, but they no longer met the semantic content of the word. Following violent political action, social and economic pressure, the Soviet regime managed to create a new social structure in rural areas. Social structure in rural areas by the year 1990 consists of the following social groups: (1) administrative unit represented by the heads of companies and organizations and their leaders divisions, and party officials, trade union and Komsomol, is about 5 6% of the total economically active and dominates the rural area, (2) paid agricultural workers constitute about 68% of the total economically active population in the rural areas, (3) non-agricultural employees, represented by those working in various non-agricultural areas, are 12% of the total economically active population in rural areas, (4) intellectuals, represented by employees in public education, health, art, culture and science, accounting for 14.2% of the total economically active in rural areas.

In the years 1990-2000, as a result of the land

și casnice înregistrează o productivitate agricolă la hectar cu 56% mai mare decât media acesteia pe țară. Eficiența mai înaltă a sectorului individual, comparativ cu cel corporativ, se datorează mai multor factori, care confirmă teoria supraviețuirii exploatațiilor agricole familiale în condițiile economiei capitaliste.

În scopul consolidării statutului social al țăranimii și altor grupuri sociale din satele moldovenești, este necesar ca statul să realizeze politici publice transparente, nedeclarative în ceea ce privește dezvoltarea rurală axată pe suportul acordat agriculturii și activităților neagricole, precum și să asigure o autonomie reală decizională și financiară comunităților rurale. Totodată, în dezvoltarea social-economică a satelor, implicarea autorităților publice și a societății locale este de neînlocuit. În concluzie, constatăm: țăranimea, ca grup social, este în proces de reconstituire și este important de urmărit în viitorul apropiat în ce măsură aceasta își va forma configurația sa specifică și ce rol va juca în structura socială a comunităților rurale.

Stratificarea economică. Reformele promovate în Republica Moldova, în ultimii 20 de ani, au condus la ruina economiei naționale și la înrăutățirea bruscă a bunăstării materiale a populației. Acele straturi sociale care până la reformare constituiau "clasa de mijloc", în noile condiții, s-au pomenit sărace. Nespus de mult s-a schimbat raportul proprietate-putere, s-a modificat mecanismul stratificării populației, pe arena socială apar noi straturi și grupuri de indivizi, crește numărul oamenilor care formează "partea de jos a societății". Economia națională nu este capabilă să ofere cetățenilor săi locuri de muncă bine plătite, iar aceasta contribuie la coborârea statusului social al indivizilor și trecerea lor în straturile inferioare ale sistemului social.

Bunăstarea materială devine factorul determinant al stratificării sociale. Conform acestui criteriu și ipotezei cercetării, populația Republicii Moldova se împarte în trei straturi – prototipuri ale claselor: de sus, de mijloc și de jos, asemănătoare cu cele din societățile stabile.

Stratul superior în societate are mai multe sensuri. Pe de o parte, aici se concentrează proprietarii unor mijloace semnificative financiare de influență asupra puterii politice. Pe de altă parte, interesul principal al acestui grup este păstrarea și înmulțirea averii deja acumulate. El se află în contradicție permanentă cu interesele celorlalte straturi ale societății. Asociind în componența sa un număr redus de populație, el nu poate deveni garantul durabilității și al stabilității în societate.

În cercetarea noastră, stratul superior al societății este compus din două categorii de populație: oameni foarte bogați (grupul oligarhic) și oameni bogați care au tot necesarul, fără restricții de consum (grupul social înalt). Conform rezultatelor investigației, stratul superior al societății moldovenești unește circa 1-3% din populație. Acest strat este format din oameni cu studii superioare și medii de specialitate, manageri de rang superior și mediu, lucrători calificați de muncă intelectuală și agricolă.

Rolul principal în structura societății, promotorul vieții sociale, este stratul de mijloc. El se manifestă prin independență economică și activitate socială înaltă. Este

dispensation, all agricultural workers from government enterprises, the collective farmers and, to a lesser extent, other types of rural population it became possible the reconstruction of family farms. According to preliminary data of the General Agricultural Census conducted in 2011, Moldova has recorded about 898 000 agricultural family holdings (peasant households, individual firms, households, population and so on). Sector and domestic households registered agricultural productivity per hectare by 56% higher than its average for the country. Higher efficiency compared to the individual corporate sector is due to several factors, which confirms the theory of family farms surviving the capitalist economy.

In order to enhance the social status of peasants and other social groups in Moldovan villages, it is necessary for the government to conduct transparent public policies, non-declarative regarding rural development focused on the support to agriculture and non-agricultural activities and decisions to ensure real financial autonomy of the rural communities. However, the socio-economic development of the villages the involvement of public authorities and local society is irreplaceable. In conclusion we find: the peasantry as a social group is in the process of reconstruction and it is important to follow in the near future whether it will form its specific configuration and what role it plays in the social fabric of the rural communities.

Economic stratification. The promoted reforms in the Republic of Moldova in the last 20 years have led to the ruin of the national economy and the sudden drop of the welfare level of the population. Those social layers formed the "middle class" until the reform and in the new conditions they found themselves poor. Also, the property-power ratio has greatly changed, the population stratification mechanism changed, on the social arena there are new layers and groups of individuals, the number of people who form the "bottom of society" has increased. The national economy is unable to provide its citizens well-paid jobs and this leads to the lowering of the social status of individuals and their descent into the under layers social system.

The wealth is the determining factor of the social stratification. According to this criterion and the research hypothesis, the population of Republic of Moldova is divided into three layers – class prototypes: top, middle and bottom, similar to those of a stable society.

The top layer of a society has several meanings. On one hand, here are gathered the owners of significant financial assets with an impact on political power. On the other hand, the main interest of this group is preserving and multiplying the accumulated wealth. It is in constant conflict with the interests of the other social layers. Such a structure consisting of a few people, it cannot be the guarantee of sustainability and stability in a society.

In our research, the top layer of society consists of two groups of people: very rich people (the oligarchic group) and rich people who have everything they need without consumption restrictions (the high society group). According to our investigation, the top layer of

format, preponderent, din antreprenori, lucrători calificați ai muncii intelectuale, manageri, fermieri, care asigură ocuparea forței de muncă și contribuie substanțial la completarea venitului național.

Viziunile lor politice sunt bazate pe respectarea ordinii publice, legitimitate, onorarea drepturilor omului. Ei sunt adepții unei puteri stabile în societate, nu acceptă anarhismul, samovolnicia și extremismul, sunt părtașii promovării unor reforme moderne și bine chibzuite.

Fiind oponenți ai capitalului oligarhic și ținând piept mișcărilor radicale ale straturilor de jos, stratul de mijloc devine forța determinantă din societate, menținând echilibrul și stabilitatea. Acest strat este, de asemenea, format din două grupuri de populație: din oameni înstăriți, care nu-și permit procurarea lucrurilor de lux (primul grup al stratului mediu), și din cetățeni nu prea înstăriți, nevoiți să facă economii (al doilea grup al stratului mediu). Datele cercetărilor noastre arată, că stratul al doilea cuprinde circa 1/3 din populație.

Pe ultima treaptă a scării sociale se află stratul de jos. În acest strat ne întâlnim, de asemenea, cu două categorii de populație. Prima categorie o constituie oamenii prost asigurați, care se află la limita sărăciei (grupul social de jos), iar a doua categorie este completată de oamenii săraci, care permanent duc lipsa celor necesare (grupul social cel mai de jos). Datele cercetărilor despre componența numerică a acestui strat ne vorbesc de faptul, că aici sunt concentrate 2/3 din populație. Din stratul de jos fac parte acele categorii de populație, care sunt lipsite de proprietate, practică munci necalificate, au venituri mici, care corespund nivelului oamenilor săraci sau chiar și mai mic. Tot aici, se află grupurile care n-au câștiguri stabile, șomerii, elementele declasate. Situația păturilor sociale ce fac parte din clasa de jos determină poziția lor în societate ca instabilă. Mai des, aceste straturi devin baza socială a partidelor și mișcărilor de orientări radicale și extremiste.

Inegalitatea în nivelul de bunăstare al populației. Veniturile, de care dispun membrii gospodăriilor casnice, depășesc mijloacele necesare pentru satisfacerea necesităților minime nu numai a celor mai asigurate, dar și a celor mai puțin asigurate gospodării casnice, cu excepția membrilor gospodăriilor casnice din I grupă quintilică în sate și alte orașe. În ceea ce privește satisfacerea necesităților normale, pentru atingerea acestui scop nu sunt destule veniturile disponibile nici pentru cele mai asigurate, nici pentru cele mai puțin asigurate gospodării casnice. Sunt necesare mijloace suplimentare, care sunt destul de însemnate. Este vorba, în primul rând, de gospodăriile casnice din I grupă quintilică. Calculat la un membru din I grupă quintilică, este necesar de a dispune de mijloace suplimentare: în orașele mari – de 1 166,35 lei lunar (ceea ce este de 1,3 ori mai mult decât venitul disponibil), în alte orașe – de 958,03 lei (mai mult de 1,2 ori), iar în sate – de 910,74 lei (mai mult de 1,3 ori).

În Republica Moldova se înregistrează disproporții social-economice acute. Ele se manifestă, în special, în inegalitatea economică semnificativă, observată în toate domeniile societății – pe regiuni, după venituri, consum, repartizarea proprietății, precum și după capitalul uman și

the Moldovan society reaches around 1-3% of the population. This layer consists of people with a college-degree education and medium specialized, senior and medium ranked managers, highly qualified workers for intellectual and agricultural labor.

The leading role in the structure of the society, the promoter of the social life is the middle class. It manifests itself by high economic independence and social activity. It consists mostly of entrepreneurs, skilled intellectual workers, of managers, farmers; providing employment and contributing significantly to filling the national income.

Their political vision is based on respecting the public order, legitimacy, honoring human rights. They are followers of a stable power in society, do not accept anarchism, arbitrariness and extremism, are supporters of modern and well thought reforms.

As opponents of oligarchic capital and opponents to radical movements of the lower class, the middle class becomes the driving force behind the society, maintaining balance and stability. This class is also composed of two groups of population: the wealthy people who cannot afford to buy luxury things (the first group of middle class), and not so wealthy citizens, forces to save finances (the second group of middle class). Our research data shows that the second class engulfs about 1/3 of the population.

On the last step of the social ladder is the lower class. In this class we also meet two categories of population. The first category consists of people on the brink of poverty (lower social group) and the second category is completed by the poor, who permanently lack the necessary (lowest social group). Research on numerical data of this class reveal that here are concentrated 2/3 of the population. The bottom class brings together the categories of people who are without property, work on no-skill-required jobs, have a low income. Also, here are the groups who do not have stable income, the unemployed and downgraded elements. The situation of the social groups belonging to lower class determines their position in the society as unstable. Often these groups become the social base of parties and movements of radical and extremist orientation.

Inequality in the welfare level of the population. The income available of households exceed the means to satisfy the minimum needs not only to the most assured, but also the least insured households, except members of the 1st *quintile* group of villages and other towns. Regarding the standard needs, for the purpose of achieving this goal the available income is not enough neither for the most ensured, nor to the less ensured of households. Additional resources are needed which are quite significant. These are, firstly, households of the 1st *quintile* group. When calculated per 1 member of this group, it is required to have additional means: in cities – 1166.35 lei per month (which is 1.3 times higher than the available income), in other cities – 958, 03 lei (more than 1.2 times), in villages – 910.74 (more than 1.3 times).

In the Republic of Moldova there are acute socio-

social disponibil. Și, deși în ultimii ani, nivelul de inegalitate s-a redus, există un grad ridicat de inegalitate în toate profilurile. Aceasta reprezintă o amenințare reală la adresa securității sociale a țării.

Indicatorii cantitativi și calitativi ai inegalității trebuie să devină un punct de referință esențial în coordonarea politicilor economice și sociale. Problema decalajului dintre păturile superioare și inferioare ale societății nu pot fi rezolvate fără o revizuire a relațiilor de distribuție, în scopul de a mări povara fiscală asupra veniturilor ridicate și majorarea veniturilor persoanelor puțin asigurate (sărace) la normele social acceptate. În această legătură, rolul reglementator al statului este de o importanță cheie, se poate spune chiar excepțională. El nu trebuie să se înlătore de la cele mai acute probleme sociale. În țările Europei Centrale și de Sud-Est, precum Țările Baltice, unde reformele s-au efectuat cu cel mai mare succes, statul acționa în diferite direcții pentru a menține inegalitatea sub control.

Stratificarea socioprofesională și culturală. Nivelul de venit și instruire este determinant în construirea planurilor de viitor ale respondenților. Cu cât studiile respondenților sunt mai avansate, cu atât aspirațiile și planurile lor de viitor sunt mai optimiste. Totodată, acești respondenți sunt mai exigenți față de nivelul lor de pregătire și, evident, au un grad de informare mai înalt.

Nivelul de venit influențează asupra intențiilor mobilității profesionale a respondenților. Odată cu creșterea nivelului de venit, scad intențiile respondenților de a-și schimba profesia sau domeniul în care activează. Unul din motivele principale ale intenției de schimbare a profesiei este salariul mic la locul de muncă pe care îl dețin actualmente, deși foarte puțini sunt cei care ar intenționa să-și deschidă o afacere pe cont propriu sau ar dori să activeze în sfera privată. Majoritatea respondenților optează pentru sectorul bugetar, deoarece situația în această sferă este relativ stabilă. Această stare de lucruri se atestă, în special, în localitățile rurale, unde sfera bugetară le permite oamenilor să dispună de un venit nu prea mare, dar fără riscuri. Studiile joacă un rol deosebit de important în formarea ierarhiei socioprofesionale, pe când accesibilitatea studiilor superioare pentru majoritatea populației este scăzută. Deși, țările membre ale Uniunii Europene își propun ca, în viitorii zece ani, patruzeci la sută din absolvenții instituțiilor preuniversitare de învățământ să obțină studii superioare. Aceasta va oferi populației un grad de libertate mai înalt nu doar în găsirea mai facilă a unui loc de muncă, ci și în capacitatea de a face o alegere corectă.

Sincronizarea învățământului național la cerințele vieții, valorile și principiile europene sunt scopuri declarate ale politicilor educaționale. Astfel, reforma instituțiilor medii de învățământ poate fi implementată prin ridicarea bunăstării populației, prin schimbarea atitudinii față de procesul de învățământ, prin conștientizarea organelor de resort, inclusiv a celor locale, că de la școală începe totul, inclusiv depășirea crizei materiale a societății. Fără un proces de învățământ pe potrivă avansării societății, pe care ne-o propunem, vom crește o generație inaptă să muncească calitativ, o generație de neprofesioniști. Dacă tindem să construim o societate de succes, trebuie să ținem cont, că viitorul aparține

economic disparities. They are visible, in particular, with the significant economic inequity, observed in all strata of the society, by regions, according the level of income, consume, division of property, as well as availability of human and social capital. And, although, the level of inequality has decreased in the last years, there is a high degree of inequality in all profiles. This is a real threat to the social security of the country.

The quantitative and qualitative indicators of inequality must become an essential reference point for coordinating economic and social policies. The issue with the gap between the upper and lower class of the society can not be solved without a review of the distribution relations, in order to increase the tax burden on higher incomes and increasing the incomes of the less ensures persons (poor) to socially accepted norms. Therefore, the regulator role of the state has a key importance, one can even say exceptional. It should not be removed from the most acute social issues. In the countries of the Central and South-Eastern Europe, Baltic States, where the reforms were carried out with the greatest success, the government acted in different directions to keep inequality in check.

Socio-professional and cultural stratification. The income level and education is crucial when building the future level of the respondents. More advanced their studies are, more optimistic are aspirations and plans for the future. However these respondents are more demanding on their level of training and obviously have a higher level of information.

The income level has an influence on the intentions of the job mobility of respondents. Once income level increases, respondent's intention to change their profession or the field of activity decreases. One of the main reasons for their change of intention is the low, although there are very few people who intend to start a business on their own or would like to work in the private sphere. Most respondents opt for the public sector because the situation in this sphere is relatively stable. This situation is observed especially in rural areas where the budget allows people to have an income not too big, but stable. The research plays a critical role in shaping the socio-professional hierarchy, while the access to higher education for most people is low. Although, for the next decade, the EU countries aim for 40% of the undergraduates to obtain a higher education. This will give people a degree of freedom not only to easier find a job, but also the ability to make the right choice.

The synchronization of the national educational to the requirements of life, values and principles is one of the stated goals of the educational policies. Thus, the reform of the educational environments can be implemented when raising the welfare by changing the attitude towards the learning process by raising awareness of relevant institutions. Without an education process to suit the advancement of society that we are proposing, we raise a generation unable to perform high-quality work. If we tend to build a successful society, we must consider that the future belongs to knowledge and that the human

cunoștințelor, iar capitalul uman este valoarea cea mai de preț de care dispune omenirea.

Procesele socioculturale, derulate în ultimele două decenii, ne permit a spune că statul nu are o politică de dezvoltare și reorganizare a edificiilor culturale, îndeosebi a celor rurale, iar unele reforme rău administrate și lipsa finanțelor au dus la distrugerea multor dintre ele. Ca rezultat, s-a redus numărul de locuri (pe cap de locuitor) atât în zonele urbane, cât și în cele rurale. Edificiile culturale din comunitățile rurale au fost scoase de la balanța Guvernului Republicii Moldova și date în subordonarea administrației locale, care a redus vădit interesul organelor centrale pentru activitatea culturii rurale. Povara întreținerii edificiilor culturale asupra bugetelor locale rurale este de circa șase ori mai mare, în comparație cu bugetele urbane. Alocațiile pentru cultură în bază de normativ pe cap de locuitor nu țin cont de necesitățile concrete ale localității, de interesul manifestat față de activitatea culturală de către populație, de realizările culturale ale localității.

Metodologia constituirii bugetului și sistemului de gestionare financiară din domeniul culturii necesită modernizare și adaptare la noile condiții ale economiei de piață. Este necesară adoptarea „Legii 1% din venit”, care ar putea fi repartizat pentru sectorul non-profit, astfel s-ar crea fonduri alternative cu destinație specială pentru activitatea culturii.

Este necesară urgentarea modificării Legii privind Filantropia și Sponsorizarea Nr. 1420 – XV din 31 octombrie 2002.

În scopul revigorării activității instituțiilor culturale, este oportună aplicarea unui pașaport social al dezvoltării culturii, al vieții spirituale a fiecărei comunități rurale, al perfecționării managementului și al sporirii eficienței activității instituțiilor culturale bazate pe necesitățile spirituale ale populației.

Autoidentificarea socială. Studiul relevă tendințele stratificării sociale, utilizând metodele structural-funcțională și de autoidentificare, dar și analiza datelor statistice, ancheta pe bază de chestionar, interviul experților, metoda calitativă (focus grupuri) și analiza documentelor.

Identificarea cu o anumită clasă socială este influențată atât de caracteristicile personale ale stilului de viață, cât și de percepția mai generală a stratificării sociale din societate. Polarizarea socială percepută poate fi analizată din perspectiva viziunii cetățenilor despre propria apartenență de clasă și despre felul cum se distribuie aceste autopoziționări. Conform distribuției răspunsurilor privind autopoziționarea subiecților, structura socială a Republicii Moldova poate fi reprezentată în felul următor: 4% din populație consideră că aparține clasei de sus; 13% consideră că aparține clasei de mijloc; 40% se poziționează mai aproape de clasa de mijloc, iar 43% se autoidentifică cu clasa de bază (de jos). Această divizare este una generală, deoarece clasele numite nu se disting prin omogenitate. Rezultatele studiului confirmă încă o dată faptul că, în lipsa unei clase de mijloc consistente, societatea moldovenească rămâne a fi una instabilă. Raportarea la indicatori, precum veniturile și averea, restrâng semnificativ limitele și conținutul clasei mijlocii. Stilul de consum este principalul

capital is the most precious of mankind's assets.

The sociocultural processes developed over the last two decades allow us to say that the state has a policy of development and reorganization of cultural buildings, especially the rural and due to some poorly managed reforms and the lack of financing led to the destruction of many of them. As a result there has been a decrease of their numbers both in urban and rural areas. The cultural buildings in rural communities were removed from the financial balance data of the Government and were given to the local administration, which clearly reduced the activity of central interest in rural culture. The maintenance burden on rural local budgets of the cultural buildings is about six times higher in comparison with urban budgets. The allowances for culture do not take into account specific needs of the local interest in cultural activity and the local cultural achievements.

The methodology of setting the budget and the financial management system, when it comes to culture, it requires a modernization and adaptation to the new conditions of the market economy. It is an urgent need to adopt “The Law 1% of income”, which could be assigned to non-profit sector. This would create an alternative special purpose fund for cultural activities.

Also it's important to urgent the amendment of the Law on Philanthropy and Sponsorship Nr. 1420 – XV of 31st of October 2002.

In order to strengthen the work of cultural institutions, there is need for a social passport of cultural development, spiritual life of every rural community, to improve management and increase efficiency of the cultural institutions based on spiritual needs of the population.

The social self-identification. The study reveals trends in social stratification, using functional and structural methods of self-identification, and analysis of statistical data, a questionnaire survey, expert interviews, qualitative methods (focus groups), and analysis of documents.

The identification with a social class or another is influenced both by personal characteristics lifestyle and the overall perception of social stratification in society. Perceived social polarization can be analysed in terms of what citizens think about their class membership and how to distribute these self-positioning. According to the distribution of responses on the self-positioning, the social structure of the Republic of Moldova can be represented as follows: 4% of the population belong to the upper class, 13% belong to the middle class, 40% are positioned closer to middle class and 43% identify themselves with basic class (bottom). This division is a general one, because the named classes are not distinguished by homogeneity. The study results confirm once again that, in the absence of substantial middle class, Moldovan society remains unstable. Comparing to indicators such as income and wealth it significantly diminishes the content of the middle class. The consumption pattern is the main indicator that guides the subject's position in the social hierarchy. Specifically, the

reper ce ghidează poziția subiecților în ierarhia socială. Asume stilul de consum reprezintă factorul determinant în autoidentificarea stratificării sociale prin cercetările cantitative. În viitor, vom aplica alte criterii pentru a completa investigațiile.

Comparând structura socială a Republicii Moldova, conform autopозиționării subiecților, din 2012 cu structura socială în Basarabia din anul 1917, după indicatorii economiei, resursele funciare pe care le deținea populația, vedem că societatea contemporană moldovenească trece prin aceleași momente de criză socioeconomică, dar și identitară, prin care a trecut și societatea Basarabiei de la începutul sec. XX. Societatea rămâne a fi divizată după criteriul etnocultural-lingvistic, format în perioada sovietică. Astfel, în lipsa unei coeziuni sociale, bazate pe o identitate națională, nu putem edifica o economie viabilă.

Mediul social – suport al dezvoltării, cercetării și inovării. În procesul de constituire a Republicii Moldova ca stat suveran și independent, de tranziție spre o economie bazată pe principii neoliberale, se formează un mediu social cu particularități specifice, care țin de relațiile dintre oameni, de caracterul individual al oamenilor, de orientările grupurilor sociale în câmpul social-psihologic, de psihologia populației majoritare.

Transformările economice și politice au condus la formarea a noi grupuri sociale, noi structuri profesionale, ceea ce duce la modificarea structurii societății în ansamblu. Noile grupuri sociale nu apar în baza principiilor clasice de stratificare, ele au la temelie particularități naționale, legate de procesele de privatizare, de formarea economiei și relațiilor de piață, de unii factori geopoliticii, de interesele politice în regiune ale statelor puternice în procesul globalizării. Astăzi, în Republica Moldova se conturează o societate neofeudală și nu una de tip capitalist. În societatea capitalistă, rolul instituțiilor statului constă în redistribuirea veniturilor de sus în jos, de la cei bogați la cei săraci (impunere economică). Dacă acest lucru nu se întâmplă, statul riscă să dispară. În Republica Moldova s-au format practice, când instituțiile statului, influențate de proprietari bogați și cu situații politice, au format monopol pentru a prelua cu forța banii de la cei mulți și săraci și a-i direcționa spre cei bogați. Conducătorii statului utilizează instituțiile sale în folosul proprietarilor privați și economic puternici, astfel cei bogați devin și mai bogați, iar cei săraci și mai săraci. Într-un stat feudal, corupția nu este un delict, ci un sistem de redistribuire a veniturilor (impunere extraeconomică). În acest context, este necesar de menționat, că toate programele partidelor politice înregistrate la Ministerul Justiției prevăd construcția unui stat social.

Concluzii. În Republica Moldova nu există o relație clară între educație, ocupație, venituri, proprietate, mod și stil de viață etc., care facilitează identificarea claselor sociale. Se instaurează o practică a izolării statului, a minimalizării intereselor lui față de procesele de învățământ universitar și de instruire profesională. Aceste procese sunt lăsate în voia pieței libere, a orientării științifice a tinerei generații spre unele profesii de prestigiu de moment, bine cotate în condițiile unei economii instabile, a unei societăți

consumption pattern is the key factor of the self-identification on the social ladder. In the future we will apply other criteria to complete the investigations.

By comparing the social structure of the Republic of Moldova, according to the self-positioning of the subjects in 2012 to the social structure of Basarabia in 1917, looking at economic indicators, land resources, we observe that the contemporary Moldovan society is going through the same socioeconomic and identity crisis through which it passed in the early XX century. The society remains divided by ethno-cultural-linguistic criterion formed in Soviet times. In the absence of social cohesion based on a national identity one cannot build a viable economy.

Social environment – support the development, research and innovation. In the process of establishment of the Republic of Moldova as a sovereign and independent state, the transition to an economy based on neoliberal principles, it forms a social environment with specific features, which are the relations between people, individual character of the people, social groups guidelines field of social psychology, psychology of the majority.

The economic and political changes led to the formation of new social groups, new professional structures, which lead to changes in the structure of society as a whole. New social groups do not appear in the classical principles of stratification; they are the foundation of national particularities related to the privatization process, the formation of market economy and relations of some geopolitical factors, the political interests of powerful states in the region in the process of globalization. Today, in the Republic of Moldova is emerging a neo-feudalistic society and not a capitalist one. In a capitalist society, the role of the state institutions is top-down redistribution of income from the rich to the poor (economic assessment). If this does not happen, the state could disappear. In the Republic of Moldova state institutions are influenced by wealthy landowners and political situation formed a monopoly of force to take money from the poor and direct them to the rich class. State leaders use institutions for the benefit of private owners, economically powerful, so rich become richer and the poor poorer. In a feudal state corruption is not a crime, but a system of income redistribution (extra-economic assessment). In this context, it should be mentioned that all the programs of political parties registered with the Ministry of Justice provide for the construction of a social state.

Conclusions. In the Republic of Moldova there is not a clear relationship between education, occupation, income, property, fashion and lifestyle etc. to facilitate the identification of social classes. It is established a practice of state isolation, of interest minimization for the process of university education and professional training. These processes are left to the mercy of the free market, the scientific orientation of the younger generation to some apparently prestigious professions, well rated under an unstable economy, a society with a high degree of

cu un înalt grad de corupție.

Succesele economice și competitivitatea statelor lumii depind, în cea mai mare măsură, de educație și cercetare, și capacitatea acestora de a produce, disemina și asimila cunoștințe. Iată de ce, în situația în care pentru Republica Moldova creșterea competitivității economice reprezintă o prioritate, obiectivul de dezvoltare a unei economii inovative trebuie să fie, la fel, unul prioritar. Implementarea experienței majorității statelor europene în ceea ce privește inovarea și cercetarea-dezvoltarea înseamnă a recunoaște sistemul național de educație și cercetare ca prioritate și direcție primordială. Cea mai bună investiție de stat constituie dezvoltarea economiei cunoașterii. Semnarea Memorandumului de înțelegere între Uniunea Europeană și Republica Moldova privind asocierea Republicii Moldova la cel de-al Șaptelea Program Cadru pentru cercetarea și dezvoltarea tehnologică (PC -7) deschide pentru Republica Moldova drepturi similare statelor membre ale UE de a fi parte integrantă a spațiului European de Cercetare (EPA).

corruption.

The economic success and competitiveness of other countries depend mostly on education and research and their ability to produce, disseminate and assimilate knowledge. That is why in the conditions when improvind economic competitiveness becomes a priority for Republic of Moldova, the goal of developing innovative economy must be a priority as well. The implementation of European states experience in terms of innovation and research – means the recognition of the national education and research systems as a priority and a primary direction. The best state investments is developing a knowledge-based economy. Signing the Memorandum of Understanding between the European Union and the Republic of Moldova on the association of Moldova to the Seventh Framework Program for Research and Technological Development (FP-7) opens similar rights for Moldova to be part of the European space Research (EPA).

Referințe bibliografice/References

1. BOURDIEU, P. *Rațiuni practice: o teorie a acțiunii*. Trad. din lb. fr. C. POPESCU. București: Ed. Meridiane, 1999. ISBN 973-33-0376-3.
2. CHERKAOUI, M. Stratification. In: R. BOUDON. *Traite de sociologie*. Paris: PUF, 1992, pp. 97-152.
3. WEBER, M. *Economie et societate*. Paris: Plon, 1971. 651 p.
4. ROSENER, WERNER. *Țăranii în istoria Europei*. Iași: Ed. Polirom, 2003. 264 p. ISBN 973-681-303-7.
5. WOLF, ERIC R. *Țăranii*. Trad. F. TUDOR. Chișinău: S.n., 1998. 116 p. ISBN 9975-910-42-4.
6. MURGESCU, B. *România și Europa: acumularea decalajelor economice (1500-2010)*. Iași: Ed. Polirom, 2010. 528 p. ISBN 978-973-46-1665-7.
7. BADESCU, I., CUCU-OANCEA, O., ȘISESTEAN, Gh. *Tratat de sociologie rurală*. București: Ed. Mica Valahie, 2009. 744 p. ISBN 973-7858-38-2.
8. MUSTAȚĂ, Ghe., MUSTAȚĂ, M. Edificarea mediului individual. In: *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza”*. Seria Științe Economice. Iași, 2008, vol. IV. ISSN 0379-7864 [accesat 8 mai 2013]. Disponibil: <http://anale.feaa.uaic.ro/anale/en/>
9. MIHĂILESCU, V. *Antropologie. Cinci introduceri*. Iași: Ed. Polirom, 2009. 384 p. ISBN 978-973-46-1372-4.
10. LARIONESCU, M., MĂRGINEAN, I., NEAGU, G. *Constituirea clasei mijlocii în România*. București: Ed. Economică, 2006. 255 p.
11. CANTEMIR, D. *Descrierea Moldovei*. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1975. 216 p.
12. IORGA, N. *Istoria românilor prin călătorii*. Vol. I. București: Ed. Eminescu, 1981. 703 p.
13. STAHL, H.H. *Istoria socială a satului românesc. O culegere de texte*. București: Ed. Paideia, 2002. 145 p. ISBN 9789735961282.
14. Gusti Dimitrie [accesat 5 iunie 2013]. Disponibil: http://ro.wikipedia.org/wiki/Dimitrie_Gusti
15. ГРОСУЛ, Я.С. *История народного хозяйства Молдавской ССР (1812-1917)*. Кишинэу: Штиинца, 1977. 350 с.
16. *История Молдавии. документы и материалы*. Том III. Кишинэу: Издательство ЦККП Молдавии, 1969.
17. *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*. București: Ed. Univers Enciclopedic, 1996. 1192 p.
18. RUSNAC, M. Basarabia sub stăpînire rusească (1812-1814) [accesat 8 iulie 2013]. Disponibil: <http://istoriabasarabiei.wordpress.com/2009/09/20/mircea-rusnac-basarabia-sub-stapanirea-ruseasca-1812-1914/>
19. GORE, P. *Omul și opera*. Chișinău: Ed. Tiragetia, 2003. 248 p. ISBN 9975-9667-7-2.
20. CRIHAN, A. *Drepturile românilor asupra Basarabiei după unele surse rusești în Basarabia*. Chișinău, 1991.
21. STAMATI-CIUREA, C. *Opere alese*. Chișinău: Școala Sovietică, 1957. 437 p.
22. ENCIU, N. *Populația rurală a Basarabiei 1918-1940*. Chișinău, 2002. 270 p. ISBN 9975-903-55-X.
23. MĂRGINEAN, I. Tendințe recente în constituirea clasei sociale mijlocii în România. In: *Revista Calitatea Vieții*. 2011, anul XXII, nr. 1, pp. 3-11.
24. BĂDESCU, G. Atitudini și percepții privind inegalitatea socială în România. In: *Barometrul de Opinie Publică*. București, 2003 [accesat 8 iulie 2013]. Disponibil: <http://www.ipp.md/lib.php?!=ro&id=156&year=2003>
25. GIDDENS, A. *Sociologie*. București: Ed. Bic AII, 2001. 696 p. ISBN 9789735713140.

Recomandat spre publicare: 14.02.2013